

УДК 343.541.2/611.3

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-322-329

Світлана КОРОГОД[©]

викладач

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ОКРЕМИХ КРАЇН ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ПОЄДНАНЕ ІЗ ЗГВАЛТУВАННЯМ АБО СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ

Досліджено закордонний досвід окремих країн щодо правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із згвалтуванням або сексуальним насильством.

З огляду на важливість врахування зарубіжного досвіду кримінально-правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із згвалтуванням або сексуальним насильством, зазначено, що критерієм відбору країн, які підлягали дослідженню, була схожість правових систем країн колишнього Радянського Союзу (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан) та територіальна особливість розташування поряд з Україною (Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина).

Як наслідок, виокремлено та систематизовано позитивний закордонний досвід правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із згвалтуванням або сексуальним насильством.

Ключові слова: закордонний досвід, закордонне законодавство, умисне вбивство, згвалтування, сексуальне насильство.

Постановка проблеми. Цілком справедливо відзначає С. Я. Лихова, що безпека людини – це стан, в якому небезпека і умови, які призводять до фізичної, психічної шкоди і матеріальних збитків, контролюються заради збереження здоров'я та добробуту окремих людей і суспільства в цілому. Враховуючи це, слушно наголошує автор, що враховуючи інтеграційні процеси, які сьогодні надзвичайно активно протікають у Європі, процеси гармонізації правових систем європейських держав, які стосуються не лише тих держав, які вступили до Європейського Союзу, а і тих держав, які лише прагнуть цього, процес європейської глобалізації, ми не можемо не звертатися до європейських норм і стандартів в галузі гарантій безпеки людини. Права і свободи людини мають реальну цінність лише тоді, коли існують реальні гарантії їх захисту і реалізації [1, с. 4].

Поряд із цим, як слушно наголошує М. Цимбалюк, правові системи в сучасному світі не можуть ізолюватися одна від іншої. І особливо виразною стає потреба у їх взаємодії в часи докорінного реформування держави і суспільства, яке відбувається вже понад тридцять років в Україні та інших пострадянських державах. Постає проблема використання закордонного правового досвіду [2, с. 20].

Більше того, Ю. Шемшученко, спираючись на вислів Рене Давида: «Причинами міжнародної напруженості часто є незнання і нерозуміння чужого досвіду, в тому числі правового, ізоляціонізм і відчуття вищості», зазначає, що одним із найважливіших проблем сьогодення є подолання цих негативних явищ, які заважають взаєморозумінню різних народів [3, с. 25].

Незважаючи на зазначене вище, значення досліджень, які стосуються врахування та імплементації міжнародного досвіду кримінально-правового регулювання набуває неабиякої актуальності в умовах сучасних цивілізаційних процесів, які в першу чергу нав'язуються Україні сусідніми державами.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Дослідження окремих питань кримінальної відповідальності за умисне вбивство, поєднане із згвалтуванням або сексуальним насильством, здійснювали такі вчені, як

© С. Корогод, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6696-6818>

k_kpk@dduvs.in.ua

Ю. Антонян, О. Дудоров, К. Задоя, Н. Маковецька, М. Мельник, А. Ткаченко, М. Самарчук, М. Стетюха, М. Хавронюк, Ю. Швець, О. Шигонін та ін. Але дослідження закордонного досвіду правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, не було предметом окремих наукових досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні закордонного досвіду правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Є. Стрельцов, складні процеси, які відбуваються сьогодні на світовому рівні, у певному регіоні або окремій державі, незалежно від їх змісту та спрямованості, потребують відповідної правової бази для їх урегулювання (у загальному розумінні цього поняття) [4, с. 42].

Також погоджуємось із О. Берило, що для того щоб належним чином проаналізувати дію та зміст будь-якої кримінально-правової норми, треба порівняти її із закордонним законодавством країни з відповідною системою права. Це дасть змогу розширити бачення можливих моделей її конструкції. Ба більше, розвиток сучасного кримінального законодавства України передбачає імплементацію норм міжнародного законодавства та з розвитком кримінального законодавства багатьох країн в умовах глобалізації дасть змогу успішно гармонізувати КК України з кримінальним законодавством сучасної Європи [5, с. 181–182].

Тим часом П. Черепій відзначає, що злочини проти життя і здоров'я є найбільш небезпечними посяганнями на особу. Відповідальність за їх вчинення передбачена у кримінальних законах усіх закордонних держав. Водночас система таких посягань, способи регламентації кримінальної відповідальності, межі караності часом істотно розрізняються [6, с. 12].

Тож, окреслюючи важливість врахування закордонного досвіду кримінально-правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, відзначимо, що критерієм відбору країн, які підлягають дослідженню, є схожість правових систем країн колишнього Радянського Союзу (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан) та країни, які за територіальною особливістю розташовані поряд з Україною (Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина). Також попередимо читача, що у зв'язку з тим, що кримінальне законодавство закордонних країн, яке є у вільному доступі, викладено здебільшого російською мовою, тому в роботі цитування буде подано в перекладі з російської.

Отже, у КК Азербайджанської Республіки норма, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне вбивство, розміщена у Главі 18 «Злочини проти життя та здоров'я» Розділу VIII «Злочини проти особи» (120.2.6. з метою приховати інший злочин чи полегшити його скоєння, так само як і зґвалтуванням чи іншими насильницькими діями сексуального характеру) [7, с. 146].

Як можемо бачити, азербайджанський законодавець вирішив об'єднати два склади умисного вбивства (умисне вбивство з метою приховати інший злочин чи полегшити його вчинення та умисне вбивство із зґвалтуванням чи іншим насильницькими діями сексуального характеру) в один пункт 120.2.6. формуючи такий вид кваліфікованого вбивства – вбивство з метою приховати інший злочин чи полегшити його скоєння, так само як і зґвалтуванням чи іншими насильницькими діями сексуального характеру.

Цей крок азербайджанського законодавця є цікавим, однак одночасно і спірним. Адже вбачається, що, з одного боку, у випадках, коли особу було умисно вбито через певний час після її зґвалтування чи сексуального насильства з метою їх приховання, дії винного кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами ст. 152 або ст. 153 та п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України (як умисне вбивство з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення) [8]. А з іншого боку, умисне вбивство із зґвалтуванням або сексуальним насильством може охоплюватись змістом умисного вбивства з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення, а в інших проявах – виходити за межі такого змісту [9, с. 85]. Тому, на нашу думку, доцільніше все ж таки розділяти ці кваліфіковані склади умисного вбивства в окремі пункти.

Білоруський законодавець кримінально-правову норму, яка передбачає

кримінальну відповідальність за умисне вбивство, розмістив у Главі 19 «Злочини проти життя та здоров'я» Розділу VII «Злочини проти людини» (п. 7 ст. 139 пов'язане із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру) [10].

В першу чергу звертається увага на те, що білоруським законодавцем виділяється більший перелік кваліфікованого умисного вбивства. Зокрема, порівняно з українським законодавством, хочеться виділити вбивство особи похилого віку або особи, яка перебуває в безпорадному стані, та вбивство з метою отримання трансплантата чи використання елементів трупа. Більше того, відразу помітно, суворість верхньої межі покарання за кваліфіковане вбивство – смертна кара. Формулювання диспозиції умисного вбивства, пов'язаного із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру, майже повністю відповідає українському.

Вірменський законодавець кримінально-правову норму, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне вбивство, розмістив у Главі 16 «Злочини проти життя та здоров'я» Розділу VII «Злочини проти людини» (п. 12 ст. 104 пов'язане із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру) [11].

Одразу помітно неозброєним оком, що у КК Вірменії передбачено меншу нижню границю покарання як за просте умисне вбивство, так і за кваліфіковане.

Якщо в КК України за ч. 1 ст. 115 передбачено кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк від семи до п'ятнадцяти років, за ч. 2 ст. 115 КК України – позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавлення волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому п. 6 ч. 2 цієї статті [12], то в КК Вірменії за умисне вбивство передбачено позбавлення волі від шести до дванадцяти років, а за кваліфіковане вбивство, в тому числі й за умисне вбивство, пов'язане із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру – позбавлення волі терміном від восьми до п'ятнадцяти років чи довічне позбавлення волі [11].

Цікавим шляхом пішов грузинський законодавець. Зокрема, у кримінальному кодексі Грузії було розділено в окремі статті умисне вбивство та умисне вбивство за обтяжливих обставин. Зокрема, у ст. 108 Глави 19 «Злочини проти життя» Розділу 7 «Злочини проти людини» передбачено відповідальність за умисне вбивство, а у ст. 109 умисне вбивство за обтяжливих обставин [13, с. 165].

Як бачимо, у КК Грузії взагалі відсутня кваліфікуюча обставина умисного вбивства у вигляді зґвалтування або сексуального насильства. Однак цікавою практикою вбачається розділення простого умисного вбивства та умисного вбивства за обтяжуючих обставин в окремі кримінально-правові норми. Більше того, умисне вбивство за обтяжуючих обставин поділено за трьома рівнями суспільної небезпеки. Також вбачається і національне забарвлення, що характерне для грузинського народу. Це, зокрема, по-перше, віднесення до обтяжуючих обставин умисне вбивство члена сім'ї. По-друге, наявність додаткового покарання у вигляді обмеження прав, пов'язаних зі зброєю або без такої.

Проте відсутність кваліфікуючої обставини умисного вбивства у вигляді зґвалтування або сексуального насильства грузинський законодавець компенсує внаслідок включення смерті потерпілого як наслідок зґвалтування (ст. 137 КК Грузії) або дій сексуального характеру (ст. 138 КК Грузії).

Отже, як бачимо, грузинський законодавець ухвалив рішення умисне вбивство поєднати із зґвалтуванням або сексуальним насильством віднести до кваліфікуючих складів відповідних діянь. Водночас необхідно зазначити, що відповідно до положень КК Грузії тяжкі наслідки зґвалтування або інших дій сексуального характеру не можуть передбачати смерть потерпілої (потерпілого). Однак про довічне позбавлення волі як про верхню межу покарання тут не йдеться. У першому випадку максимальне покарання позбавлення волі до 20 років, а у другому – до 15 років.

У Пенітенціарному кодексі Естонії повторюється позиція грузинського законодавця. Тож смерть потерпілого передбачено як наслідок зґвалтування (п. 4 ч. 2 ст. 141 Пенітенціарного кодексу Естонії) та дій сексуального характеру, які вчинені проти волі людини (п. 4 ч. 2 ст. 141-1 Пенітенціарного кодексу Естонії). Ба більше, незвичним для української правової системи є те, що у Пенітенціарному кодексі Естонії до кримінальної відповідальності може бути притягнуто юридичну особу, навіть за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах.

У КК Казахстану умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру, на кшталт КК Азербайджану поєднано в

одному пункті з умисним вбивством з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення.

Окремо необхідно зазначити, що незвичним для українського кримінального законодавства є виділення кваліфікованого умисного вбивства в умовах надзвичайної ситуації або під час масових заворушень. Що можливо, мало б місце і в КК України, особливо в сучасних умовах соціально-політичної нестабільності Батьківщини. Більше того, у КК Казахстану окремо виділяється особливо кваліфіковане вбивство. На думку казахстанського законодавця, найбільшою суспільною небезпекою наділене вбивство малолітньої особи.

Умисне вбивство із зґвалтуванням киргизький законодавець відносить до кваліфікованого умисного вбивства. Водночас не типовим є формулювання цього пункту (умисне вбивство, пов'язане із зґвалтуванням або насильницьким задоволення статевої пристрасті в інших формах).

У КК Латвії передбачено окремі кримінально-правові норми, які передбачають кримінальну відповідальність за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах (ст. 117 КК Латвії) та умисне вбивство при особливо обтяжуючих обставинах (ст. 118 КК Латвії), умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням, належить до першого типу. Отже, на відміну від переважної більшості вже розглянутих зарубіжних кримінальних законодавств, у КК Латвії диспозиція ст. 117 має обмежений склад діянь сексуального характеру, які можуть бути вчинені в рамках умисного вбивства. Разом із тим, необхідно наголосити, що за умисне вбивство при особливо обтяжуючих обставинах (ст. 118 КК Латвії), як максимальна міра покарання передбачено смертну кару. Що з відповідної сторони характеризує відносну суворість латвійського кримінального законодавства, щодо захисту досудового, судового розслідування та порядку відбування покарання [14].

Литовським законодавцем взагалі не передбачено такої кваліфікуючої обставини умисного вбивства, як зґвалтування або сексуальне насильство. Більше того, загибель потерпілого не передбачено як наслідок ні в зґвалтуванні (ст. 149 КК Литви), ні в сексуальному насильстві (ст. 150 КК Литви). У зв'язку з цим умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, кваліфікується сукупністю [15].

Серед кваліфікованого виду умисного вбивства у КК Республіки Молдова не передбачено умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Проте смерть потерпілого може бути наслідком зґвалтування (ст. 171 КК Молдови) чи насильницьких дій сексуального характеру (ст. 172 КК Молдови). Водночас, не зважаючи на схожу ситуацію з КК Грузії (в частині відсутності кваліфікованого складу умисного вбивства поєданого із зґвалтуванням або сексуальним насильством), ще однією відмінністю є те, що молдовським законодавцем за зґвалтування або насильницькі дії сексуального характеру передбачено верхню межу покарання у вигляді довічного позбавлення волі. На відміну від КК Грузії, де у першому випадку максимальне покарання позбавлення волі до 20 років, а у другому – до 15 років [16].

У КК країн колишнього Радянського Союзу умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням чи насильницькими діями сексуального характеру, поєднано з умисним вбивством з метою приховати інший злочин чи полегшити його скоєння. Ця практика поєднання двох кваліфікованих складів умисного вбивства вже була помічена у розглянутих кримінальних законодавствах Азербайджану та Казахстану. Також хочеться відмітити, що за кваліфікований склад умисного вбивства, в тому числі і умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням чи насильницькими діями сексуального характеру, у КК деяких закордонних країн передбачено найбільшу наявну в правовому полі світу міру покарання – смертну кару [17].

Досліджуючи КК Таджикистану, можемо побачити характерне для низки вже розглянутих країн (Азербайджан, Казахстан) поєднання умисного вбивства з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення з умисним вбивством, пов'язаним з зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру. Водночас знову помітна суворість кримінальної відповідальності за кваліфіковане умисне вбивство – смертна кара [18].

Оглядаючи ст. 101 КК Туркменістану, можемо побачити характерну для України кваліфіковану обставину умисного вбивства, пов'язаного із зґвалтуванням або насильницькими діями сексуального характеру. Проте дещо дивує відносна м'якість санкції. Адже за кваліфікований вид умисного вбивства передбачено максимальну міру покарання у вигляді позбавлення волі до двадцяти п'яти років.

У КК Узбекистану передбачено кваліфікований вид умисного вбивства у поєднанні із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої потреби у протиприродній формі. Вбачається, наявне формулювання другої частини цього пункту «насильницьке задоволення статевої потреби у протиприродній формі» звужує всі інші можливі прояви сексуального насильства, які можуть бути вчинені. А тому, вважаємо, що формулювання у вигляді: «умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством» більшою мірою відповідає заявленим потребам кримінального законодавства.

Зазначимо, що серед країн, які за територіальною особливістю розташовані поряд з Україною, ми умовно виділяємо: Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина.

Досить незвичною у КК Польщі є побудова диспозиції кваліфікованого вбивства. Це, зокрема, стосується поєднання двох (з використанням вогнепальної зброї або вибухових речовин), а іноді й трьох (у зв'язку із захопленням заручника, зґвалтуванням або розбоєм) складів кваліфікованого умисного вбивства в окремих пунктах. Ба більше, у сфері захисту статевої свободи та статевої недоторканості особи, передбачено у ст. 148 КК Польщі, тільки умисне вбивство поєднане із зґвалтуванням, обмежуючи діяння у вигляді умисного вбивства, поєднаного із сексуальним насильством [19, с. 124].

Румунським законодавцем не виділяється окремої кваліфікованої обставини умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Проте наявна характерна для досліджуваних країн кримінальна відповідальність за кваліфіковане вбивство у вигляді довічного позбавлення волі. Однак у ст. 218 передбачено кримінальну відповідальність за зґвалтування, де смерть потерпілого передбачено як особливо тяжкі наслідки [20].

Словацьким законодавцем розділено кваліфіковані види умисного вбивства на дві окремі кримінально-правові норми (ст. 144 та ст. 145 КК Словацької Республіки). Більше того, в обох статтях відсутнє умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством [21].

У кримінальному законодавстві Угорщини не передбачено кваліфіковане вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Більше того, у КК Угорщини взагалі відсутня кримінально-правова норма за зґвалтування. Однак у ст. 197 Розділу 19 встановлено кримінальну відповідальність за сексуальне насильство, але відсутні наслідки у вигляді смерті потерпілого [22].

Отже, дослідження закордонного досвіду правового регулювання відповідальності за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, дало змогу стверджувати таке. У більшості досліджуваних країн умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, є кваліфікованим видом умисного вбивства (Азербайджан, Білорусія, Вірменія, Казахстан, Киргизія, Латвія, Польща, Туркменістан, Узбекистан). У Латвії та Польщі умисне вбивство поєднане тільки із зґвалтуванням, обмежуючи при цьому випадки вчинення умисного вбивства, поєднаного із сексуальним насильством.

У низці досліджуваних країн взагалі не передбачено умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством. Однак смерть потерпілого визначено як особливо тяжкі наслідки при зґвалтуванні або сексуальному насильстві (Грузія, Естонія, Молдова, Словаччина). А у кримінальному законодавстві Литви та Угорщини і цього не передбачено.

У деяких країнах (Азербайджан, Казахстан, Таджикистан) умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, поєднане із складом умисного вбивства з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення.

Досліджуючи санкцію за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, було встановлено, що переважна більшість країн (Азербайджан, Вірменія, Казахстан, Киргизія, Латвія, Польща, Узбекистан) встановили максимальну міру покарання у вигляді довічного позбавлення волі. У невеликої кількості країн передбачено смертну кару (Білорусія, Таджикистан). Найлояльнішим на покарання за умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, видався КК Туркменістану, де, зокрема, передбачено максимальне покарання у вигляді позбавлення волі строком на 25 років.

Водночас було встановлено, що незвичним для української правової системи є

практика, запроваджена у Пенітенціарному кодексі Естонії, згідно з якою до кримінальної відповідальності може бути притягнуто юридичну особу, в тому числі за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах.

Надалі актуальним напрямом досліджень вбачається встановлення юридичного складу умисного вбивства, поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством.

Список використаних джерел

1. Лихова С. Я. Кримінальна відповідальність за порушення безпеки людини за законодавством держав-учасниць Європейського Союзу : монограф. Київ : Ред. журн. «Право України», 2012. 89 с.
2. Цимбалюк М. М. Порівняльне правознавство: поступ у майбутнє. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку* : зб. наукових пр. / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. П. Тихого, М. М. Цимбалюка, І. С. Криценка; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 20–24.
3. Шемшученко Ю. С. Місія порівняльного правознавства. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку* : зб. наукових пр. / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. П. Тихого, М. М. Цимбалюка, І. С. Криценка; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 25–29.
4. Стрельцов Є. Л. Складні сучасні процеси інтеграції міжнародного, зарубіжного та національного законодавства. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 42–53.
5. Беріло О. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за ненадання допомоги хворому медичним працівником. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 8. С. 181–182.
6. Черепій П. П. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство з особливою жорстокістю за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2019. 257 с.
7. Уголовный кодекс Азербайджанской республики / науч. редактирование, предисловие докт. юрид. наук, проф. И. М. Рагимова, перевод с азербайджанского Б. Э. Аббасова. Санкт-Петербург : Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. 325 с.
8. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>.
9. Дудоров О. О. Умисне вбивство, поєднане зі зґвалтуванням: питання кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. № 4 (76). С. 77–92.
10. Уголовный кодекс Республики Беларусь. URL: http://continent-online.com/document/?doc_id=30414984#pos=6;-140.
11. Уголовный кодекс Республики Армении. URL : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7472.
12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
13. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава, вступ. статья к.ю.н., доц. В. И. Михайлова, обзорн. статья д.ю.н., проф. О. Гамкрелидзе, перевод с грузинского И. Мериджанашвили. Санкт-Петербург : Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. 409 с.
14. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и вступ. статья канд. юрид. наук А. И. Лукашова и канд. юрид. наук Э. А. Саркисовой. Перевод с латышского канд. юрид. наук А. И. Лукашова. Санкт-Петербург : Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. 313 с.
15. Уголовный кодекс Литовской Республики. URL : <http://www.alex-lawyer.lv/ugolovnijzakonlatviirus.pdf>.
16. Уголовный кодекс Республики Молдова URL : http://continent-online.com/Document/?doc_id=30394923.
17. Onyshchuk I. Formalization of human rights to dignified living conditions in international and national legal. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1. No. 2. P. 167–177.
18. Уголовный кодекс Республики Таджикистан. URL: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=3353;-45.
19. Уголовный кодекс Республики Польша / науч. ред. канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашов, докт. юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецова; вступ. статья канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашова, канд. юрид. наук, проф. Э. А. Саркисовой; перевод с польского Д. А. Бурилович. Санкт-Петербург : Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. 234 с.
20. Art 188 Omorul Codul Penal. URL: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/art-188-omorul-codul-penal?dp=gqytsojugu3dk>.
21. Trestný zákon. URL : <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>.
22. Act C of 2012 on the Criminal Code. URL : https://www.legislationline.org/download/id/5619/file/HUngary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf.

Надійшла до редакції 11.04.2022

References

1. Lykhova, S. Ya. (2012) Kryminal'na vidpovidal'nist' za porushennya bezpeky lyudyny za zakonodavstvom derzhav-uchasnyts' Yevropeys'koho Soyuzu [Criminal liability for violation of human security under the legislation of the member states of the European Union] : monohraf. Kyiv : Red. zhurn. «Pravo Ukrainy», 89 p. [in Ukr.].
2. Tsymbalyuk, M. M. (2012) Porivnyal'ne pravoznavstvo: postup u maybutnye. Porivnyal'ne pravoznavstvo: suchasny stan i perspektyvy rozvytku [Comparative jurisprudence: progress to the future. Comparative jurisprudence: current state and prospects of development] : zb. naukovykh pr. / za red. Yu. S. Shemshuchenka, V. P. Tykhoho, M. M. Tsymbalyuka, I. S. Krytsenka; upor. O. V. Kresin, I. M. Sytar. L'viv : L'vivs'kyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, pp. 20–24. [in Ukr.].
3. Shemshuchenko, Yu. S. (2012) Misiya porivnyal'noho pravoznavstva. Porivnyal'ne pravoznavstvo: suchasny stan i perspektyvy rozvytku [The mission of comparative jurisprudence. Comparative jurisprudence: current state and prospects of development] : zb. naukovykh pr. / za red. YU. S. Shemshuchenka, V. P. Tykhoho, M. M. Tsymbalyuka, I. S. Krytsenka; upor. O. V. Kresin, I. M. Sytar. L'viv : L'vivs'kyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, pp. 25–29. [in Ukr.].
4. Strel'tsov, Ye. L. (2016) Skladni suchasni protsesy intehratsiyi mizhnarodnoho, zarubizhnoho ta natsional'noho zakonodavstv [Complex modern processes of integration of international, foreign and national legislation]. *Visnyk Kryminalohichnoyi asotsiatsiyi Ukrainy*. № 1 (12), pp. 42–53. [in Ukr.].
5. Berylo, O. (2019) Kryminal'ne zakonodavstvo zarubizhnykh krayiny pro vidpovidal'nist' za nenadannya dopomohy khvoromu medychnym pratsivnykom [Criminal legislation of foreign countries on liability for failure to provide assistance to a sick by a medical worker]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 8, pp. 181–182. [in Ukr.].
6. Cherepiy, P. P. (2019) Kryminal'na vidpovidal'nist' za umysne vbyvstvo z osoblyvoyu zhorstokistyu za zakonodavstvom Ukrainy [Criminal liability for intentional murder with particular cruelty under the legislation of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08 / DVNZ «Prykarpats'kyi natsional'nyy universytet imeni Vasyl'ya Stefanyka». Ivano-Frankivs'k, 257 p. [in Ukr.].
7. Ugolovnyi kodeks Azerbaydzhanskoj respubliki [Criminal Code of the Republic of Azerbaijan] / nauch. redaktirovaniye, predisloviye dokt. yurid. nauk, prof. I. M. Ragimova, perevod s azerbaydzhanskohgo B. É. Abbasova. Sankt-Peterburg : Izdatel'stvo «Yuridycheskiy tsentr Press», 2001. 325 p. [in Russ.].
8. Pro sudovu praktyku v spravakh pro zlochyyny proty zhyttya ta zdorov'ya osoby [On judicial practice in cases of crimes against life and health of a person] : Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 07.02.2003 № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text>. [in Ukr.].
9. Dudorov, O. O. (2016) Umysne vbyvstvo, poyednane zi zvaltuvannyam: pytannya kvalifikatsiyi ta vdoskonalennya kryminal'noho zakonu [Intentional murder combined with rape: the question of qualification and improvement of the criminal law]. *Visnyk LDUVS im. E. O. Didorenka*. № 4 (76), pp. 77–92. [in Ukr.].
10. Ugolovnyi kodeks Respubliki Belarus' [Criminal Code of the Republic of Belarus]. URL : http://continent-online.com/document/?doc_id=30414984#pos=6;-140. [in Russ.].
11. Ugolovnyi kodeks Respublyiki Armenii [Criminal Code of the Republic of Armenia]. URL : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=7472. [in Russ.].
12. Kryminal'nyy kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Criminal Code of Ukraine dated 04.05.2001]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
13. Ugolovnyi kodeks Gruzii [Criminal Code of Georgia] / nauch. red. Z. K. Bigvava, vstup. stat'ya k.yu.n., dots. V. I. Mikhaylova, obzorn. stat'ya d.yu.n., prof. O. Gamkrelidze, perevod s gruzynskogo I. Meridzhanashvili. Sankt-Peterburhg : Yzdatel'stvo «Yuridycheskiy tsentr Press», 2002. 409 p. [in Russ.].
14. Ugolovnyi kodeks Latvijskoj Respubliki [Criminal code of the Latvian Republic] / nauch. red. i vstup. stat'ya kand. yurid. nauk A. I. Lukashova i kand. yurid. nauk É. A. Sarkisovoy. Perevod s latyshskogo kand. yurid. nauk A. I. Lukashova. Sankt-Peterburg : Izdatel'stvo «Yuridycheskiy tsentr Press», 2001. 313 p. [in Russ.].
15. Ugolovnyi kodeks Litovskoy Respubliki [Criminal Code of the Republic of Lithuania]. URL : <http://www.alex-lawyer.lv/ugolovnijzakonlatviirus.pdf>. [in Russ.].
16. Ugolovnyi kodeks Respubliki Moldova [Criminal Code of the Republic of Moldova]. URL : http://continent-online.com/Document/?doc_id=30394923. [in Russ.].
17. Onyshchuk, I. (2021) Formalization of human rights to dignified living conditions in international and national legal. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1. No. 2, pp. 167–177.
18. Ugolovnyi kodeks Respubliki Tadzhikistan [Criminal Code of the Republic of Tajikistan]. URL : http://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=3353;-45. [in Russ.].
19. Ugolovnyi kodeks Respublyiky Pol'sha [Criminal code of the Republic of Poland] / nauch. red. kand. yurid. nauk, dots. A. I. Lukashov, dokt. yurid. nauk, prof. N. F. Kuznetsova; vstup. stat'ya kand. yurid. nauk, dots. A. I. Lukashova, kand. yurid. nauk, prof. É. A. Sarkisovoy; perevod s pol'skogo

D. A. Burilovich. Sankt-Peterburg : Izdatel'stvo «Yuridichesky tsentr Press», 2001. 234 p. [in Russ.].

20. Art 188 Omorul Codul Penal. URL: <https://lege5.ro/Gratuit/gezdmnrzgi/art-188-omorul-codul-penal?dp=gqytsojugu3dk>. 21. Trestný zákon. URL : <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>. 22. Act C of 2012 on the Criminal Code. URL : https://www.legislationline.org/download/id/5619/file/HUngary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf.

ABSTRACT

Svitlana Korogod. Foreign experience of individual countries, regarding the legal regulation of responsibility for deliberate murder combined with rape or sexual violence. In the article the author has conducted a study of foreign experience of individual countries, regarding the legal regulation of responsibility for deliberate murder combined with rape or sexual violence.

The author, outlining the importance of taking into account foreign experience in criminal-legal regulation of responsibility for the intentional murder, combined with rape or sexual violence notes that the criterion for selecting countries that were subject to the study of the similarity of the legal systems of the former Soviet Union (Azerbaijan, Belarus, Armenia, Georgia, Estonia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Latvia, Lithuania, Moldova, Russia, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) and territorial feature Location next to Ukraine (Poland, Romania, Slovakia, Hungary).

As a result of the study, the author distinguished and systematized the positive foreign experience of legal regulation of responsibility for intentional murder is combined with rape or sexual violence.

Investigation of foreign experience of legal regulation of responsibility for intentional murder is combined with rape or sexual violence enabled to assert the following. In most of the investigated countries, intentional murder is combined with rape or sexual violence acts as a qualified type of intentional murder (Azerbaijan, Belarus, Armenia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Latvia, Poland, Russia, Turkmenistan, Uzbekistan). In Latvia and Poland, deliberate murder is combined only with rape, while limiting the cases of committing intentional murder combined with sexual violence.

In a number of investigated countries, there is no intentional murder combined with rape or sexual violence. Instead, the death of the victim is defined as particularly severe consequences in rape or sexual violence (Georgia, Estonia, Moldova, Slovakia). And in the Criminal Legislation of Lithuania and Hungary, it is not provided.

In some countries (Azerbaijan, Kazakhstan, Russia, Tajikistan), deliberate murder is combined with rape or sexual violence combined with a deliberate murder in order to hide another criminal offense or to facilitate its commitment.

Investigating the sanction for the deliberate murder combined with rape or sexual violence, it was found that the vast majority of countries (Azerbaijan, Armenia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Latvia, Poland, Uzbekistan) have established a maximum degree of sentence in the form of life imprisonment. In a small number of countries there is a mortal punishment (Belarus, Russia, Tajikistan). The most beautiful for punishment for a deliberate murder is combined with rape or sexual violence issued by the Criminal Code of Turkmenistan, where, in particular, it is foreseen maximum punishment in the form of deprivation of lines for a period of 25 years.

At the same time, it was found that unusual for the Ukrainian legal system is the practice introduced in the Penitentiary Code of Estonia. Accordingly, a legal entity may be attracted to criminal responsibility, including intentional murder in burdensome circumstances.

Keywords: *foreign experience, foreign legislation, intentional murder, rape, sexual violence.*